

KIJKEN NAAR DANS

Artikel : Marleen Horemans

Wanneer je het programma van enkele culturele centra uit je buurt napluist, zal je merken dat 'dans' hoe langer hoe meer vertegenwoordigd is.

Dans is echter een zeer uitgebreid begrip, gezien er tegenwoordig heel veel soorten dans zijn: hedendaagse dans, volksdans, ballet, jazzballet, breakdance, ... Dit rijtje kan je vast zelf nog aanvullen.

Net als muziek, is dans een abstracte kunstvorm en daardoor kan het wel eens gebeuren dat je door het bos de bomen niet meer ziet ... Voor je naar een dansvoorstelling gaat, kan je best even geïnformeerd zijn. Het programmaboekje of het affiche geeft je vast al heel wat informatie. Zo vermijd je een verkeerd verwachtingspatroon.

In veel dansen (klassiek ballet, volksdans, flamenco, Indische dans) liggen de bewegingen die men gebruikt meestal al vast en hebben ze een betekenis. Daartegenover gebruikt men bij hedendaagse dans dan weer alle mogelijke bewegingen om te dansen (ook alledaagse bewegingen als rennen, huppelen, omdraaien, bukken, zitten...). We hopen dat we je nu nieuwsgierig hebben gemaakt zodat je meer te weten wil komen over 'kijken naar dans'. We zullen in dit artikel het dan vooral hebben over kijken naar 'hedendaagse dans'.

Wat verstaat men eigenlijk onder 'hedendaagse dans'- wat kan ik me daarbij voorstellen ?

Hiervoor nemen we even een duikje in de geschiedenis.

Vanaf het ontstaan van de mensheid hebben mensen gedanst en dit om diverse redenen: om de goden te eren, de oogst of jacht te vieren, in gezelschap, op feestjes, om een verhaal te vertellen of gewoon om het plezier van het bewegen.

Je kunt echter ook dansen om te tonen wat voor prachtige dingen je met je lichaam allemaal kunt doen en zeggen. Een dans kan een echt kunstwerk zijn. En dit laatste is ook in de hedendaagse dans meestal de belangrijkste doelstelling: een kunstwerk maken met het bewegende lichaam. Dans is dan, net zoals in de plastische kunst, eerder een spel met vormen dan een middel tot communiceren.

Het zelf dansen en het kijken naar dans van anderen, werden steeds meer twee verschillende dingen. Dans om naar te kijken ontwikkelde zich sterk aan het Franse hof. In 1661 stichtte Lodewijk XIV de Koninklijke Academie voor Dans. Resultaat hiervan is het 'academische ballet', met zijn strenge regels en normen voor dansposities. Niet te verwarren met het 'klassieke ballet' waarmee men de klassieke repertoirestukken bedoeld, balletstukken die 'klassiek' geworden zijn.

Vanaf het begin van de 20ste eeuw wilden een aantal dansers en danseressen zich echter totaal bevrijden van de strenge grammatica en codes van houdingen en passen van Franse en Russische balletacademies. Hun zoektocht naar nieuwe impulsen bleef decennia lang doorgaan, en lijkt nog steeds niet voorbij.

De moderne dans wordt gekenmerkt door een voortdurend zoeken naar bewegingen vanuit het lichaam in de ruimte. Het centrum van de beweging ligt niet meer tussen de schouders, maar zakt steeds verder naar beneden, naar het middenrif en naar het bekken. Dat alles schept een enorme waaier aan bewegingsmogelijkheden!

Sinds het begin van de 20ste eeuw kunnen we twee strekkingen onderscheiden: het zgn. (klassiek)ballet en de moderne dans.

Binnen de moderne dans onderscheiden we dan weer twee grote tendensen:

1. de expressionistische dans: zoeken naar mogelijkheden om met het lichaam en beweging ideeën maar vooral emoties uit te kunnen drukken (voorbeeld: Duitse choreografe Pina Bausch)
2. de abstracte of postmoderne dans: vinden van de pure dansessentie, de pure beweging zonder betekenis (voorbeelden: Merce Cunningham, Trisha Brown).

Met hedendaagse dans bedoelt men dus alle podiumdansproducties die nu worden opgevoerd én geen (klassiek) ballet zijn.

Deze dansproducties worden dan ook meestal vertoond in schouwburgen net als theatervoorstellingen. Zo kunnen zij in optimale omstandigheden aan het publiek getoond worden.

Heel wat hedendaagse dansmakers mengen en integreren ook andere kunsten (video, film, theater...) in hun voorstellingen. Voorbeelden hiervan zien we bijvoorbeeld bij Anne Theresa De Keersmaker, Wim Vandekeybus en Jan Fabre.

Wat kan of moet ik me van een hedendaagse dansvoorstelling voorstellen?

Bekijk je een balletvoorstelling, dan weet je: ik kan me aan een 'verhaal' verwachten. Weliswaar een abstract verhaal om-dat er geen tekst of woorden ge-bruikt worden maar wel met duidelijk afgelijnde personages.

Bij een hedendaagse dansvoorstelling doe je er goed aan om al vanaf het begin niet op zoek te gaan naar een 'verhaal'. Laat het gebeuren op je afkomen, kijk en stel je open voor de voorstelling. Je zult merken dat je dan 'tekens' opvangt. Probeer hier echter voorlopig nog geen 'betekenis' aan toe te voegen.

Welke tekens zijn belangrijk bij een dansvoorstelling?

Laat de tekens van beweging, tijd en ruimte op je afkomen en inwerken, zonder ze onmiddellijk te willen interpreteren.

De ruimte:

- een schouwburgzaal, kleine studio, in het rond
- op locatie : tegen een gebouw, in een rituele ruimte (kerk), in het park, op de straat, op het strand,...
- lege ruimte, ruimte met decor, attributen ...
- Belichting:
sfeer, kleuren...

Danser(s)in de ruimte

- één of meerdere dansers/danseressen, hoe vullen zij de ruimte ...
- Ruimte-in-het-lichaam
zijn de dansers in zichzelf gekeerd, maken zij zich 'groot' ...

De tijd:

- aangegeven door de muziek, muziek met dans erbij, muziek zonder dans ...
- stilte(s), met of zonder dans

- tekst, beeldmontages ...
- ademritme ...?
- geluiden van de dans of het dansen zelf
- metrum, sterk, duidelijk ritme of een eerder 'willekeurig' – door toeval bepaalde herhaling van klanken, ...

De beweging:

- de individuele beweging van de dansers afzonderlijk: harmonie, samenspel, isolaties
- het lichaam als een bewegend voorwerp, instrument, object uit 'figurentheater'
- solodans
- hoe is het samenspel met de ruimte
- wordt er geïmproviseerd?
- welke bewegingen: lopen, vallen, rollen, glijden, hurken, ...
- komen de bewegingen uit de 'balletgrammatica' en doen ze eerder onnatuurlijk aan, of zijn het courante bewegingen of een combinatie van beiden?
- duet, samendans met anderen, geometrische structuren, aantrekken en afstoten, uitdagen, imiteren, unisono (allemaal dezelfde beweging op hetzelfde moment)...
- bewegingspatronen die geheel of gedeeltelijk herhaald worden
- ontdek je 'variaties' in de bewegingen?
- de bewegingen worden gemaakt door de danser/es. Schenk aandacht aan hun uiterlijk: kleding, kapsel, mimiek, persoonlijke bewegingsstijl en techniek.

Laat alle tekens op je afkomen en geef er pas achteraf betekenis aan.

Natuurlijk is een dansvoorstelling geen optelsom van losse tekens. Deze tekens komen bij een 'eindindruk' samen en vormen één geheel.

Je kan dan aan jezelf volgende vragen stellen:

- is de energie die de dans in zich had en de dansers uitstraalden, overgekomen?
- ben je emotioneel geraakt? (dit kan van ontroering tot ergernis gaan)
- heb je esthetisch genoten?
- was de sfeer bepalend, of zaten er thema's in die je troffen of de constructies van de bewegingen?
- was het puur om het dansplezier te doen?
- De allerbelangrijkste vraag blijft echter: heb je kunnen genieten? We wensen je veel kijkgenot bij alle dansvoorstellingen die je gaat zien en wie weet kunnen we er samen eens over praten.

Marleen Horemans

Bronnen :

Tuur Devens, 'Leermeesters - Kijken naar dans', een uitgave van Canon Cultuurcel van het departement Onderwijs.

Rasa en Dans in Limburg, 'Vrij bewogen – hedendaagse dans in een koffer, introductie voor kinderen van 9 tot 12 jaar'